

"Devletler milletler muharebesi, tabakat-ı beşer muharebesine terk-i mevki ediyor. Zira, beşer esir olmak istemediği gibi, ecir olmak da istemez." ifadesini izah eder misiniz?

İnsan, nasıl bebeklik dönemi ile başlayıp, ihtiyarlık ve ölüm ile son bulan süreçler geçiriyor. Bu süreç ve dönem, basitten mükemmele doğru seyrediyor.

Bu süreç içerisinde insan, çok zorluklar ve meşakkatler çekerek, kemal bulup olgunlaşır. Aynı süreçler, dönemler ve olgunlaşmalar, geniş manada insanlığın toplumsal ve sosyal hayatında da vardır. Aynı şekilde, toplumlar da basitten mükemmele doğru ilerleyip olgunlaşır. Üstat bu manayı teyit eden şu tespitleri yapıyor:

"Birincisi: Ehl-i dünyanın ve maddî tarihin nazarıyla, nev-i beşerin hayat-ı içtimâiyesi noktasında bakılsa, görülüyor ki hayat-ı içtimâiyeye itibariyle beşer birkaç devri geçirmiş."

**"Birinci devri: Vahşet ve bedevîlik devri,
İkinci devri: Memlûkiyet devri,
Üçüncü devri: Esir devri,
Dördüncüsü: Ecir devri,
Beşincisi: Mâlikiyet ve serbestiyet devridir."**

"Vahşet devri, dinlerle, hükûmetlerle tebdil edilmiş, nim-medeniyet devri açılmış. Fakat, nev-i beşerin zekîleri ve kavîleri, insanların bir kısmını abd ve memlûk ittihaz edip, hayvan derecesine indirmişler. Sonra bu memlûklar dahi, bir intibâha düşüp gayrete gelerek, o devri, esir devrine çevirmişler. Yani, memlûkiyetten kurtulup, fakat el-hükmü li'l-ğâlib olan zâlim düsturuyla yine insanların kavîleri, zayıflarına esir muâmelesi yapmışlar."

"Sonra, [İhtilâl-i Kebîr](#) gibi çok inkılâplarla, o devir de ecîr devrine inkılâp etmiş. Yani, zenginler olan havas tabakası; avâmı ve fukarayı ücret mukabilinde hizmetkâr ittihaz etmesi, yani sermaye sahipleri, ehl-i sa'yi ve ameleyi küçük bir ücrete mukabil istihdam etmeleridir."

"Bu devirde sû-i istimâlât o dereceye vardı ki, bir sermayedar, kendi yerinde oturup, bankalar vâsıtasıyla bir günde, bir milyon kazandığı halde; bir biçare amele, sabahtan akşama kadar, tahte'l-arz madenlerde çalışıp, kut-u lâyemût derecesinde, on kuruşluk bir

ücret kazanıyordu."

"Şu hal, müthiş bir kin, bir iğbirar verdi ki, avâm tabakası havâssa ilân-ı isyan etti. Şu asrın tâbiriyle, sosyalistlik, bolşeviklik sûretinde, evvel Rusya'yı zîr ü zeber edip geçen Harb-i Umûmiden istifade ederek, her yerde kök saldılar. Şu bolşevizmin perdesi altındaki kıyâm-ı avâm, havâssa karşı bir kin ve bir tezyif fikrini verdiğiinden, büyüklere ve havâssa âit medâr-ı şeref her şeyi kırmak için bir cesaret vermiş."(1)

Eskide değişimler ve dönüşümler, devlet ve din eli ile yapılırdı. Savaşlar, dinler ile milletler arasında yapılırdı. Artık sosyal ve siyasal şartların değişmesi ve insanlığının toplumsal olarak çok evrimler geçirmesinin neticesinde, değişimler ve dönüşümler, toplumsal sınıfların eline geçti. Mesela, önceden harp ve savaşlar, Osmanlı ile Rus arasında olurdu. Yani millet ve devletler arasında yapılırdı. Şimdi ise, zengin ile fakir arasında oluyor. Fakir, Ruslarda da var, Türkiye de vardır.

O zaman, Rus fakir ile Türk fakir arasında sınıf bağı ve sınıf kardeşliği oluştu ve savaş bütün dünyaya yayıldı. Çatışmalar yerellikten çıkıp umumileşti. Komünizm, bu sosyal evrimi kullanıp, kavgasını dünyaya yaydı. Karl Marksın on sayfalık manifestosunun bütün işçi sınıflarını harekete geçirmesinde bu sosyal realite ve evriminin de payı büyüktür.

Nasıl ki, eski savaş gereçleri, yerini yenilerine terk etti. Eski sosyal yapılar da yerini yeni sosyal yapılara terk etti. Mücadele ve mücahadeler, devletlerin ve milletlerin elinden toplumsal sınıfların eline geçti. Savaş araç ve gereçleri de ikna, ispatçılık , hitap ve diplomasiye dönüştü, ona terk-i mevki etti.

(1) bk. [Mektubat, Yirmi Sekizinci Mektup, Altıncı Mesele.](#)